

Sgiliau a dysgu

Hanes yng nghwricwlwm cenedlaethol Cymru

Mae'r ddogfen hon yn amlygu'r datganiadau neu'r adrannau hynny yn y rhaglenni astudio hanes lle ceir cysylltiad pendant â

- datblygu meddwl
- datblygu cyfathrebu
- datblygu TGCh
- datblygu rhif

a hybu

- Cwricwlwm Cymreig a Chymru, Ewrop a'r byd
- addysg bersonol a chymdeithasol
- gyrfaoedd a'r byd gwaith.

Mater i'r ysgolion benderfynu arno yw nifer a chyd-destun y cyfleoedd hyn, a hynny o fewn eu gorolwg/cynllun o'r cwricwlwm.

Datblygu meddwl

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr ddatblygu a chymhwyso meddwl ar draws y cwricwlwm trwy'r prosesau cynllunio, datblygu a myfyrio.

Mewn hanes, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau meddwl trwy ymholi hanesyddol a myfyrio ar gwestiynau allweddol, syniadau a dehongliadau.

Mewn hanes, mae cyfleoedd i ddatblygu meddwl ar draws yr adrannau Sgiliau ac Ystod yn y rhaglenni astudio ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3.

Datblygu cyfathrebu

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr ddatblygu a chymhwyso sgiliau cyfathrebu ar draws y cwricwlwm trwy'r sgiliau llafaredd, darllen, ysgrifennu a chyfathrebu ehangach.

Mewn hanes, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau llafaredd, darllen ac ysgrifennu a sgiliau cyfathrebu ehangach trwy ddefnyddio ffynonellau clywedol ac ysgrifenedig a chyflwyno syniadau, safbwyntiau, dadleuon a chasgliadau.

Mewn hanes, mae cyfleoedd i ddatblygu cyfathrebu ar draws adrannau Sgiliau ac Ystod yn y rhaglenni astudio ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3.

Datblygu TGCh

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr ddatblygu a chymhwyso sgiliau TGCh ar draws y cwricwlwm trwy ddarganfod, datblygu, creu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau a thrwy ddefnyddio ystod eang o offer a meddalwedd.

Mewn hanes, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau TGCh trwy ddefnyddio technoleg mewn ymholiadau, ac i ddatblygu a chyflwyno eu canfyddiadau.

Cyfnod Allweddol 2

Sgiliau

Ymholi hanesyddol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddefnyddio ystod o ffynonellau gan gynnwys TGCh, e.e. arteffactau, adeiladau a safleoedd, oedolion yn trafod eu gorffennol eu hunain, ffynonellau gweledol, data a ffynonellau ysgrifenedig priodol.

Trefnu a chyfathrebu

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

2. gyfleu syniadau, safbwyntiau a chasgliadau yn fwyfwy annibynnol mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys TGCh, e.e. graffiau, siartiau, ysgrifennu estynedig, cyflwyniadau gweledol a llafar.

Cyfnod Allweddol 3

Sgiliau

Ymholi hanesyddol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddefnyddio'r annibynnol ystod o ffynonellau hanesyddol yn eu cyd-destunau hanesyddol, gan gynnwys dogfennau, arteffactau, ffynonellau gweledol, adeiladau a safleoedd, cerddoriaeth a disgrifiadau llafar, ystadegau a data rhifiadol, dehongliadau a chynrychioliadau, ac amrywiaeth o ffynonellau TGCh.

Trefnu a chyfathrebu

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddefnyddio'r eirfa angenrheidiol i gyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau gydag annibyniaeth cynyddol mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan

gynnwys ysgrifennu estynedig, graffiau, siartiau, diagramau, cyflwyniadau
gweledol a llafar, ac ystod o TGCh.

Datblygu rhif

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr ddatblygu a chymhwyso eu sgiliau rhif ar draws y cwricwlwm trwy ddefnyddio gwybodaeth fathemategol, cyfrifo, a dehongli a chyflwyno casgliadau.

Mewn hanes, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau rhif trwy ddatblygu ymwybyddiaeth gronolegol, defnyddio confensiynau yn ymwneud ag amser, a defnyddio data, e.e. canlyniadau cyfrifiadau ac ystadegau.

Cyfnod Allweddol 2

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. ddefnyddio llinellau amser i ddilynu digwyddiadau
2. defnyddio'r geiriau allweddol priodol i amcangyfrif, mesur a disgrifio treigl amser.

Cyfnod Allweddol 3

Sgiliau

Ymwybyddiaeth gronolegol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. ddefnyddio ystod o fframweithiau cronolegol
2. esbonio cysylltiadau rhwng pobl, digwyddiadau a newidiadau o fewn ac ar draws y cyfnodau a astudir
3. defnyddio geirfa arbenigol i ddisgrifio cyfnodau hanesyddol a threigl amser.

Ymholi hanesyddol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddefnyddio'n annibynnol ystod o ffynonellau hanesyddol yn eu cyd-destunau hanesyddol, gan gynnwys dogfennau, arteffactau, ffynonellau gweledol, adeiladau a safleoedd, cerddoriaeth a disgrifiadau llafar, ystadegau a data rhifiadol, dehongliadau a chynrychioliadau, ac amrywiaeth o ffynonellau TGCh.

Trefnu a chyfathrebu

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddefnyddio'r eirfa angenrheidiol i gyflwyno canfyddiadau, syniadau a safbwyntiau gydag annibyniaeth cynyddol mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys ysgrifennu estynedig, graffiau, siartiau, diagramau, cyflwyniadau gweledol a llafar, ac ystod o TGCh.

Y Cwricwlwm Cymreig (7–14) a Chymru, Ewrop a'r Byd (14–19)

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr 7-14 oed ddatblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o nodweddion diwylliannol, economaidd, amgylcheddol, hanesyddol ac ieithyddol Cymru. Dylai dysgwyr 14–19 oed gael cyfleoedd i fod yn weithredol wrth ddeall agweddau gwleidyddol, cymdeithasol, economaidd a diwylliannol ar Gymru fel rhan o'r byd cyfan.

Bydd hanes yn cyfrannu at y Cwricwlwm Cymreig trwy wneud hanes lleol a hanes Cymru yn ffocws yr astudiaeth a chynorthwyo dysgwyr i ddeall y ffactorau sydd wedi llunio Cymru a gwledydd eraill heddiw.

Mewn hanes, mae cyfleoedd i ddatblygu'r Cwricwlwm Cymreig ar draws yr adrannau Sgiliau ac Ystod yn y rhaglenni astudio ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3.

Addysg bersonol a chymdeithasol

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr hyrwyddo eu hiechyd a'u lles emosiynol a'u datblygiad moesol ac ysbrydol; fod yn ddinasyddion gweithgar a hybu datblygiad cynaliadwy a dinasyddiaeth fyd-eang; a pharatoi ar gyfer dysgu gydol oes.

Bydd hanes yn cyfrannu at addysg bersonol a chymdeithasol y dysgwyr trwy ddatblygu eu sgiliau ymholi a meddwl yn feirniadol; eu dealltwriaeth o wahanol safbwyntiau a dehongliadau o bobl a digwyddiadau; ac o'r modd y mae pobl wedi effeithio ar eu hamgylchedd yn y gorffennol. Mae'n rhoi cyd-destun hanesyddol i fywydau'r dysgwyr.

Cyfnod Allweddol 2

Sgiliau

Gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

3. ddeall pam mae pobl wedi gwneud pethau, beth achosodd ddigwyddiadau penodol a chanlyniadau'r digwyddiadau hynny.

Ystod

Dylai'r disgyblion ddatblygu eu sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol trwy ddysgu am ystod o gyd-destunau hanesyddol. Dylai'r rhain fod yn seiliedig yn bennaf ar yr ardal leol o fewn cyd-destun ehangach Cymru, ond gan gynnwys enghreifftiau o Brydain a gwledydd eraill. Dylai'r ffocws fod ar nodweddion bywyd bob dydd yn ystod y cyd-destunau a ddewiswyd. Dylid astudio un agwedd ar fywyd bob dydd (naill ai tai a chartrefi neu fwyd a ffermio neu gludiant) ymhob cyd-destun.

Cyfnod Allweddol 3

Sgiliau

Gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. nodi nodweddion y cyfnodau gan gynnwys TGCh, y sefyllfaoedd a'r cymdeithasau a astudir, a'r amrywiaeth o brofiad ym mhob un ohonynt
3. gwerthuso arwyddocâd y prif ddigwyddiadau, pobl a newidiadau a astudir.

Dehongliadau o hanes

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. ystyried gwahanol safbwyntiau a chynrychiolaethau o rai digwyddiadau, pobl a newidiadau hanesyddol, a deall sut a pham y maent wedi'u dehongli yn y ffyrdd hyn.

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion ddatblygu eu sgiliau hanesyddol ac adeiladu ar eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o nodweddion bywyd bob dydd yn y gorffennol drwy ffocysu ar hanes gwleidyddol, economaidd, cymdeithasol, crefyddol a diwylliannol yn y cyd-destunau canlynol.

Gyrfaoedd a'r byd gwaith

Dylai ysgolion ddarparu cyfleoedd, lle bo'n briodol, i ddysgwyr 11–19 oed datblygu eu hymwybyddiaeth o'r maes gyrfaoedd a'r byd gwaith a sut mae eu hastudiaethau'n cyfrannu at baratoi ar gyfer bywyd gwaith.

Bydd hanes yn cyfrannu at ymwybyddiaeth y dysgwyr o yrfaoedd a'r byd gwaith trwy ddatblygu eu dealltwriaeth o'r ffactorau sydd wedi llunio'r byd gwaith yn y gorffennol, sut mae diwygiadau cymdeithasol a diwydiannol wedi digwydd, newidiadau ar draws gwahanol gyfnodau ac o fewn yr un cyfnod, a newidiadau yr ugeinfed ganrif. Hefyd, bydd yn cyfrannu at eu paratoi ar gyfer bywyd gwaith trwy ddatblygu sgiliau dadansoddi tystiolaeth a dadl, canfod tuedd a rhagfarn, a llunio dadl neu ddehongliad o ddigwyddiadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Cyfnod Allweddol 3

Ystod

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion ddatblygu eu sgiliau hanesyddol ac adeiladu ar eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o nodweddion bywyd bob dydd yn y gorffennol drwy ffocysu ar hanes gwleidyddol, economaidd, cymdeithasol, crefyddol a diwylliannol yn y cyd-destunau canlynol.